

Jarmila Bachmannová in Valentin Suksov: *Jak se to řekne jinde. Česká přísloví a jejich jinojazyčné protějšky.* Praha: Euromedia, 2007. – 381 strani.

Delo je zbirka okrog 9500 pregovorov, v katerem so češkim pregovorom dodane vzporednice v šestih drugih jezikih, in sicer v nemškem, angleškem, francoskem, latinskem, ruskem (kot predstavniku vzhodnoslovanskih jezikov) in bolgarskem (kot predstavniku južnoslovanskih jezikov). Po oceni Pavla Jančáka je to prvo delo te vrste v češčini.¹

Avtorja takoj v kratkem uvodu (str. 7–10) opozorita, da se zavedata nenatančnosti v uporabi termina *pregovor* (přísloví), saj sta z njim zajela tudi nekaj drugih besednih zvez, ki bi jih bilo bolje imenovati *rekla* (pořekadla) ali *frazemi* (rčení). Sicer se jima zdi bolje govoriti o *paremijah*, ker pa se v češčini samo ime paremiologija ni najbolje prijelo, ostajata pri poenostavljenem poimenovanju vseh enot z izrazom *pregovor*.²

Osnovne pregovore sta povzela po delih *Mudrosloví národu slovanského ve příslovích* (Čelakovský, Praga, 1856, 1893, 1946) in *Česká přísloví* (Bittnerová in Schindler, Praga, 1997). Za časovno bogat prikaz pregovorov sta črpala še iz nekaterih starejših virov in iz živega govora rojenih govorcev. Vključila sta večinoma tiste pregovore, za katere sta našla vzporednice v vseh izbranih jezikih (ne vedno tudi v latinščini), izhodiščni pa je vedno češki.

Izbor pregovorov sta razdelila po shemi, ki se je uveljavila v slovarju *Český slovník věcný a synonymický*, in sicer v tri osnovne razdelke: I. Človek, II. Človek in družba in III. Duševna plat človeka, ki se po ožji pomenski povezanosti delijo še na poglavja in podpoglavja. Skupaj 9500 pregovorov, od tega 2390 čeških, 1226 nemških, 1204 angleški, 1611 francoskih, 992 latinskih, 1079 ruskih in 996 bolgarskih, je predstavljenih v 638 (001–638) odstavkih.

Pregovori iz različnih jezikov so zelo nazorno sopostavljeni. Osnovnemu češkemu pregovoru po vrsti sledijo ostali. Za zgled navajam odstavek 005 (str. 16):

005 *Mlčení je (znamená) souhlas.*

Kdo mlčí, souhlasí (svoluje).

D. *Wer schweigt, stimmt zu.*

E. *Silence gives consent.*

F. *Qui ne dit mot, consent.*

L. *Qui tacet, consentire videtur.*

P. *Молчание – знак согласия.*

Б. *Мълчанието е знак за съгласие.*³

¹ »Sbírka přísloví *Jak se to řekne jinde* obsahuje na 9500 přísloví v sedmi jazycích; jde o první publikaci tohoto druhu u nás.« (e-sporočilo avtorice knjige Jarmile Bachmannove, oktobra 2009)

² Glede na način sopostavitve pregovorov je delo podobno večjezičnim frazeološkim slovarjem. Izhodiščnim slovenskim in hrvaškim frazemom sledijo vzporednice v nemščini, francoščini in angleščini v slovarju Josipa Pavlice, *Frazeološki slovar v petih jezikih* (Ljubljana: DZS, 1960). K hrvaškim izhodiščnim primerjalnim frazemom so poleg drugih slovanskih (makedonski, bolgarski, ukrajinski, ruski, poljski, češki, slovaški) sopostavljeni tudi slovenski v slovarju Željke Fink-Arsovske, *Hrvatsko-slovenski rječnik poredbenih frazema* (Zagreb: Knjigra, 2006). Avtorica slovenskega dela je Erika Kržišnik.

³ Besedilo je bilo pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola, ki ga je na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvil Peter Weiss.

Avtorja sta se trudila v isti odstavku vključiti pregovore, ki temeljijo na enaki ali vsaj čim bolj podobni metaforični upodobitvi. Posledica tega je, da so lahko pregovori podobnega pomena predstavljeni v več odstavkih. Na prvo mesto v odstavku sta uvrstila tisti češki pregovor, za katerega domnevata, da je najpogostejši. Na koncu češkega dela v nekaterih odstavkih opozarjata na pregovore podobnega pomena, ki niso predstavljeni v drugih odstavkih (po krajšavi *srov.* (tj. primerjaj) – npr. odstavek 020 *Plný břich se špatně učí. /.../ srov. Plný pytel dobrý přítel, ale zlý myslitel.*), tu in tam pa tudi na pregovore nasprotnega pomena (uvaja jih izraz *opak* (tj. nasprotje) – npr. odstavek 021 *Šaty dělají lidi (a hadry vši). /.../ opak: Šat nedělá muže.*) Pri pregovorih, ki imajo za posamezno sestavino več pogosto uporabljanih variant, so variantne možnosti podane v oklepaju kot del pregovora.

Poleg tega so ob koncu knjige dodani zelo uporabni abecedni sezname vseh pregovorov ločeno za vsak jezik. S številko odstavka, v katerem se pojavi, nam omogočajo hitro iskanje, poleg tega pa so v tem kazalu navedeni tudi viri za vsak pregovor. Vir je ob pregovoru naveden s kratico, npr. Č, ki jo najdemo razvezano v seznamu virov in literature (Č npr. predstavlja zgoraj omenjeno knjigo *Mudrosloví národu slovanského ve příslovích, Čelakovský, Praga, 1856, 1893, 1946*). K posameznim odstavkom nas usmerja tudi seznam ključnih besed (za češčino).

Kot priučena govorka češčine sem ob branju zelo pogrešala kratke komentarje z razlago pomena k osnovnemu (češkemu) pregovoru. Avtorja to v uvodu sicer opravičita z razlago, da niso potrebni, saj pregovore v svojem govoru uporablja le dober poznavalec jezika. To je sicer res, vendar bi jih bilo kljub temu dobro razložiti za vse ostale rojene in še bolj za priučene govorce, da bi jih vsaj razumeli, če že ne tudi uporabljali.

Avtorja delo namenjata vsem, ki jih zanimajo češki pregovori, v katerih sta zbrani lepota in izrazna bogatost češčine in tudi njihova primerjava s pregovori iz tujih jezikov. Zbirka bo zagotovo uporabna tako za jezikoslovce kot prevajalce leposlovja, pa tudi radoželjne bralce iz vrst najširše javnosti. Temu dodajamo, da delo predstavlja lepe možnosti širjenja s pregovori v različnih jezikih in seveda tudi s slovenskimi.

Mateja Kosi